

NÄR ORTODOXIN BLEV GÖTEBORGSK

Det kan upplevas "som något i överkant" att jag skulle kunna teckna en historisk period för ortodoxin i Göteborg.

Men den enkla anledningen är denna: **Jag var faktiskt med!**

Det har roat mig, att anknyta till en strof i Runebergs Fänrik Ståls sägner: "Ja, därom kan jag ge besked, om ni så vill, för jag var faktiskt med"

Vi befinner oss i 1940-talet, med skiftande krigslycka i väster och öster. Ett av de drabbade länderna var Estland. Landet ockuperades först av det nazistiska Tyskland - och senare under 70 år av det kommunistiska Sovjet.

Vi är framme vid 1944.

Från Estland och det kommunistiska förtrycket flydde ca 40000 hotade ester. I rangliga båtar trotsade de Östersjön. De landsteg på Gotland. De mottogs och placerades ut i "jordnära förhållanden".

De flesta av dessa flyktingar var högutbildade –de hade stora förhoppningar på utvecklingsmöjligheterna för sig och sina familjer.

Många insåg snart att de måste söka sig vidare "för att nå sina fjärran mål".

Många blev kvar i detta konungarike

- Man behöll och värnade sin estniska identitet
- Man utvecklade sina kulturella traditioner
- Man främjade de kristna traditionerna –både de evangeliskt-lutherska och de ortodoxa

Och då är vi äntligen nere på lokalt plan –i Göteborg.

Mina minnen kan ha fördunklats

-men i huvudsak har jag engagerat mig "från ynglingaår –rosiga år
då hjärtat i handen jag höll
när mörkret var sommarlätt
när själen var barnablank och ren när man aldrig var riktigt mätt..."

Det har blivit några sidor om hur det var när ORTODOXIN blev göteborgsk.

2014-08-14

Birger Hassel

KRISTENDOMENS VÄG TILL SVERIGE

” De komma från öst och väst” är en passande beskrivning på kristendomens väg till Sverige.

Via Ansgar på 800-talet men främst senare när engelska och skotska munkar flyttade som aktiva missionärer till vårt land.

Påverkan skedde även från öst via en ortodox influens, märkbar på Gotland.

Vikingarnas färder i österled kan också ha medfört kristna livsideal både för Miklagård och Kiev-området. Vi ska inte glömma Olof Skötkonungs dotter som blev Heliga Anna av Novgorod och aktat helgon i Ryssland. Ortodoxin kom också från Karelen till Sverige och Finland och det då gemensamma riket.

Ett viktigt år för ortodoxins återkomst var år 1617 då freden i Stolbova slöts. Då beviljades ryska köpmän rätt att utöva sin ortodoxa tro i Stockholm. Detta år –endast 90 år efter reformationen är -också det år som nuvarande Kristi Förklarings ortodoxa församling anger som sitt grundande. Denna församling har också stark anknytning till Göteborg.

På 1940-talet

var Göteborg, inom den evangeliska-lutherska kyrkan starkt knuten till en gammalkyrklig trostradition. Men den nyevangeliska rörelsen trängde på. Och vann gehör! Självt kom jag i kontakt med denna mer öppna tolkning av bibel och livsstil, via KFUM. Där fanns de betydande företrädarna Einar Wieselgren och senare Nils Oderstam. De var båda goda teologer men också de som fann nya former för ekumenik.

Ortodoxi i Göteborg

Den 30 juni 1946 bildades den första ortodoxa gemenskapen i Göteborg. Det var ester i exil som bosatt sig i staden.

Linda Mägi har författat en historia som återges i sammandrag. Hon var ett starkt stöd för ärkepräst Nikolai Raag. De var båda pionjärer och banbrytare i Göteborg.

1955 -1960

Det var under dessa år som det svenska behovet av arbetskraft ökade. Inte endast från Finland utan också från

- Serbiens bergstrakter
 - Greklands öar
 - Turkiets landsbygd
- ... sökte man sig till Göteborg

Det fanns arbete åt alla!

De kom ganska fattiga.

De arbetade flitigt.

De förenades med sina familjer.

Ganska snart kombinerades det materiella med behovet av att utveckla sin livsstil och sin särart.

I denna process aktualiserades den ortodoxa trostraditionen, som man medfört till det nya hemlandet

Det fanns i Sverige, som de flesta utvecklingsländer ett par välkända organisationer; KFUK och KFUM, som man sökte sig till när man tagit det ofta dramatiska steget att bryta upp. Man sökte trygghet och utvecklingsmöjligheter.

I Sverige

Var man helt oförberedd. "Man sökte arbetskraft men erhöll medmänniskor." Särskilt gällde det de ortodoxa trosbekännarna.

Man kom till besinning –en ny insikt! *Man anlidade KFUK –KFUM!*
Detta kan verka självhävdande... That´s the truth!

Christoffer Klasson var präst i Svenska kyrkan, men konverterade till ortodoxin 1958 pga kvinnors tillträde till prästämbetet.

Av statliga bidrag anställdes Chrisoffer Klasson i rörelsen 1969. Han var då landets ende ortodoxe präst (förutom den i Kristi Förklarings församling.)

Christoffer Klasson

är värd ett omfattande kapitel i beskrivningen av de ortodoxas introduktion och behovet av en framtid i Sverige. Detta gällde inte endast den första generationens invandrare utan främst vad som skulle kunna behövas för att bevaras som ortodoxer. Christoffer Klassons lösning var att genomföra utbildning, utveckla församlingarnas sociala verksamhet och den gudomliga liturgin på svenska språket.

Allt detta kunde inte genomföras men det Svenska ortodoxa prosteriet bildades.

Efterhand kom till Sverige representanter för olika nationella kyrkor. Var och en hävdade sin speciella tradition och "**sitt språk**". Därmed spolierades Christoffers geniala tanke om en gemensam ortodoxi på ett för kommande generationer **gemensamt språk: svenska**.

ORTODOXA SAMARBETSKOMMITTÉN

I och med den ökande invandringen aktualiserades insatser i Svenska kyrkan. På den tiden tiden var Svenska kyrkan en statskyrka och beskattningen fick användas endast för evangelisk –luthersk verksamhet.

Frågan blev aktuell i Göteborgs kyrkliga samfällighet. Dåvarande ordföranden i kyrkonämnden Nils Oderstam, tidigare mångårig ordförande i KFUM, föreslog att KFUM skulle få ekonomiskt stöd för samordnade insatser. Som dåvarande ordförande i föreningen tyckte jag självklart att det var ett utmärkt förslag!

För andra halvåret 1972 anslogs 72000:-
Beslutet överklagades av en av stadens kyrkoherdar (med ambition för den egna församlingen.)

Domkapitet behandlade ärendet.

Stiftssekreteraren gjorde en grundlig utredning. Han fann en dom i Regeringsrätten 1943, som gav KFUM rätt att mottaga *skattemedel för kristlig verksamhet*. Därmed öppnades möjlighet att via KFUM slussa resurser till ortodoxa och österländska församlingar i Göteborg. Ett unikt stöd som fortsatte till 2009!

Totalt beviljades under åren fram till 2009 11,5 miljoner kronor, i dagens penningvärde ca 30 miljoner!

På mitt förslag bildades 1973 en samarbetskommitté bestående av representanter för församlingarna, kyrkonämnden, och KFUK – KFUM. Det ställdes inga krav av teologisk eller kyrkopolitisk art. Det viktiga var att man var verksam i Göteborg.

Tillhörigheten var lika öppen, som den i Kals Åden i Göteborg, där man kan bli medlem **”om man är född i Göteborg –eller någon annanstans.”**

Enligt Kyrkornas världsråd finns ingen liknande kommitté!

Med början år 1985 införde Göteborgs stad som enda kommun i landet en bidragsform som riktade sig till ”utländska trossamfund”. Bidraget ändrades tyvärr 2010.

Göteborgs domkapitel beviljar årligen en halv stiftkollekt till de ortodoxa och österländska församlingarna, via kommittén. Bidragen från kyrkonämnden och stiftets stöd, har möjliggjort att en internationell sekreterare har kunnat anställas, på deltid, för verksamheten under åren 1972 -2009.

Insatserna har bl a gällt:

- Introducera nya medarbetare/ präster i det svenska samhällets labrynter
- Sociala och ekumeniska kontakter
- ”Praktisk ekonomi” –stödformer och utbildning
- ”Brobyggande” till bl a myndigheter
- Kontakter när det gällt lokaler och kyrkobyggen

Ytterligare några insatser under åren:

- Gemensamma manifestationer vid bl a patriarkbesök och historiska minnesdagar
- Informationsinsatser som riktat sig till både ortodoxa och majoritetsbefolkningen
- Utställningar på bl a Rhösska och Kronhuset
- Medverkan å en rad kyrkliga riksmöten och konferenser

- Initiativ till Svenska kyrkans årliga samtalsdagar, som startades 1993
- Diabildserie avsedd för skolkyrka och gymnasierna
- Brev till regeringen om behovet av ortodox representation i Bibelkommissionen (vår ansökan bifölls)
- Utbildningsdagar om begravningsseder
- Under de första 35 åren har kommittén knuten till KFUK – KFUM, därefter till BILDA

Linda Mägis historik

Några utdrag, som berör Göteborg

Dessa berör i hög grad ärkepräst Nikolai Raag och Linda Mägis insatser.

Det som icke framgår av historien är , att båda tvingades till ett nazistiskt arbetsläger i Tyskland, under svåra fysiska och psykiska påfrestningar.

De kom att verka i Sverige under årtionden.

Den Apostliska ortodoxa kyrkan i Estland som verkade i exil i Sverige var den apostoliskt godkända och leddes av biskop Juri Valme.

Verksamheten i Göteborg startade den **30 juni 1946** –och är den första ortodoxa etableringen i Göteborg. Verksamheten var en del av den Estniska ortodoxa församlingen i Sverige.

Några årtal om ärkepräst Nikolai

Betydande funktioner för egna församlingar och stort ansvar för andra ortodoxa, vilkas jurisdiktioner ännu inte var förankrade i Sverige.

Ärkepräst Nikolai var 1956 -1961 och 1967 -1983 verksam i Göteborg. Han var också under tre tidsepoker bärare av en imponerande arbetsbörda som föreståndare för synoden.

Estniska föreningen och församlingen

Föreningen fick möjlighet att använda en fastighet ”på landet” för sin och den ortodoxa verksamheten. Denna byttes till en lägenhet, som blev centrum för den estniska ortodoxa verksamheten.

Man saknade en egen kyrka

Förkortat redogöres för omfattande svårigheter. Men så kom lösningen i Guldheden där Svenska kyrkan byggde en ny församlingsanläggning. För 5000:- fick esterna 1966 inköpa in den barackkyrka som Svenska kyrkan därmed lämnade.

Denna kyrka blev en samlingsplats för de ortodoxa trosbekännarna i Göteborg. (Dessförinnan firade man liturgier i Johanneskyrkan.)

Kyrkan blev centrum för församlingsverksamhet under årtionden, fram till 2004, då beslöt församlingsstyrelsen i Stockholm att sälja kyrkan i Göteborg till en profan verksamhet. Detta betydde en smärtsam slutpunkt för den Estniskt ortodoxa verksamheten i Göteborg.

I samband med Linda Mägis saliga avsomnande 2011 har jag i en minnesruna försökt sammanfatta hennes kamp, i samarbete med präst Nikolai, för en bekräftigad plats i den svenska kristenheten –och i det svenska samhället.

Vi kan glädja oss över den estniska ortodoxa historien, tack vare Linda Mägi.

Samtidigt måste vi beklaga frånvaron av dokumentation för alla de övriga församlingarna. Inte ett enda dokument har överlämnats till Folkrörelsernas arkiv, vilket vi arbetar för!

MINNEN I MARGINALEN **-med anknytning till Ortodoxa samarbetskommittén**

Juntatiden i Grekland, 1967 -1974.

Grekerna i Sverige var avskurna från sina naturliga och demokratiska kontakter med hemlandet.

Vad kunde man göra för att upprätta kontakter mellan språk, kultur och religion?

I Göteborg kunde man på initiativ av KFUK-KFUM erbjuda ett samverkansprojekt. När det gällde *språket* erbjöds lektioner på hemspråket, grekiska. Lokalerna var på lördagarna överfyllda av elever.

Dessutom gavs stöd till betydande *kulturella* insatser. Den grekisk ortodoxa församlingen var positivt engagerad – men hade inget ansvar för det organisatoriska eller det ekonomiska.

Verksamheten växte till att omfatta ett 20-tal kommuner i Syd- och västsverige. Tyvärr fick insatserna avbrytas då en engagerad för egen vinning tillskansade sig betydande belopp.

Till det kulturella hör också *biblioteken*. Det visade sig möjligt att under juntatiden förse Göteborgs stadsbibliotek med litteratur och läromedel, fjärran från diktaturens begränsningar.

Detta hade sin bakgrund i, att KFUK i Grekland hade en nyckelroll när det gällde utbildningar av bibliotekarier. Vi kunde under flera år bidra till, att stadsbiblioteket försedde greker med litteratur, som blev tillgänglig endast i Göteborg.

KFUK-KFUM

tog allvarligt på sin samordnande uppgift. Bl.a. vistades en anställd under sex månader, 1973, i Grekland för att kunna uppfatta behovet av fortsatta insatser på riks- och lokalt plan, i Sverige.

”Att leva tillsammans i Sverige”

Vi var många engagerade i olika rörelser: föreningar, kyrkor och politiska grupperingar, som önskade skapa en gemenskap mellan dessa och främst de alltfler muslimerna.

Detta började redan i mitten av 1980-talet. Behovet av en central moské var redan då aktuell. Ett första försök var att inköpa en nedlagd ungdomsgård i Biskopsgården. Den andra förhoppningen att

få bygga en moské på en väl belägen plats, också den i Biskopsgården. Båda dessa förslag mötte starkt motstånd och kunde inte förverkligas.

Vad har nu detta med ortodoxin att göra? Möjligen det gemensamma i att båda fått möta formella hinder och viss aversion. Men slutligen har både ortodoxa och muslimer utvecklats – med samhällets benägna förståelse.

Manifestationer i Gustavi domkyrka

Det skapades under 1980-talet "gemenskaper", som betecknades som oheliga. Vad sägs om följande konstellation?

- Domkyrkoförsamlingen
- Broderskapsrörelsen
- Ortodoxa samarbetskommittén
- Muslimska föreningar
- KFUK-KFUM

En ganska oslagbar gemenskap av värde både för integrationen och ekumeniken!

Ett par av de viktigaste manifestationerna skedde i domkyrkan. Vid den första medverkade bl.a. utrikesminister Lena Hjelm-Wallén, och vid den andra riksdagens talman, Birgitta Dahl. Med visst perspektiv tror jag på värdet av dessa enande manifestationer. Möjligen kan dessa integrerande arrangemang i Göteborg medverkat till att minska kontroverser påtagbara även på andra orter. Detta kan vara ett önsketänkande men värt att väga in i ett historiskt perspektiv!

Ekumenisk samverkan

Göteborg har inte alltid varit ett föredöme i ekumenisk samverkan.

Starka personligheter har dock lyst och inspirerat.

Men så sent som 1972, då det första Kristna Riksmötet, G72, hölls i Göteborg, fanns ett motstånd från Svenska kyrkans sida att bilda ett lokalt ekumeniskt organ.

Först vid ett möte med KFUK-KFUM och Broderskapsrörelsen som intiativtagare! kunde man ta de första stegen mot bildande av Göteborgs Kristna Samarbetsråd (GKS).

Redan från början var de ortodoxa med. Även om begreppet "De fyra kyrkofamiljerna" inte var uppfunnet, var de ortodoxa i Göteborg

medverkande både i rådet och dess utskott, men också i planeringen inför allkristna manifestationer.

Inför planeringen av nya kyrkoanläggningar, var GKS en viktig remissinstans. Det finns skäl att framhålla arkitekten Sven-Eric Eismarks värdefulla insatser för de ortodoxa i Göteborg.

42 minuter av tystnad

Jag erinrar mig en händelse i mitten av 1970-talet. Det fanns spänning inom den syrisk-ortodoxa kyrkotraditionen. En tillsatt kyrklig ledare hade svårt att acceptera bl a svensk redovisning av statliga medel. Det fanns också teologiska motsättningar mellan olika riktningar, grundade redan "i tidig kristen tid".

Vi var ett 50-tal samlade i Västgötarummet på KFUK-KFUM.

Biskopen var där. Där var också jag. Vi satt emot varandra. Våra argument framfördes och blev översatta. Det låste sig totalt.

Där satt vi under 42 minuter. I fullständig tystnad. En svensk otålighet mötte en medeltida form av kontemplation, där tystnaden utgjorde en av meditationens grundregler.

Vad göra under lång tystnad? Naturligtvis fixerade man sin motpart.

Men för att inte flaxa ut i alltför visionära tankar, måste man förankra i konkreta banor. För min del i möbleringen av en nyköpt bostad. Från rum till rum. Detaljer, detaljer...

De 50 i lokalen hade inte samma tålmod. De reagerade. Slutligen återtog biskopen ordet och överläggningen kunde avslutas.

Några årtionden senare kan man konstatera, att samsynen mellan grupperna fortfarande inte är fullständig. En kyrkoriktning har t ex två jurisdiktioner i vårt land, vilket är något okanoniskt inom den ortodoxa traditionen. Men kanske uttryck för en kyrklig pragmatism "en anpassning till läget".

Ortodox tidning i Sverige (OT)

har varit ett värdefullt "husorgan" under årtionden. OT har försett oss med heliga färders livsgärningar och upplevelser. Allt har jag inte kunnat tillgodogöra mig –vilket härmed erkännes. Tidningen har främst försett mig med aktuell information från den vida ortodoxa världen.

KORTA RESEMINNEN

Studieresa 1978

Leif Svensson, då sekreterare i Göteborgs invandrarberedning och jag dess ordförande, fick möjlighet att deltaga i en studieresa till sydvästra Turkiet och Syrien. Bakgrunden var den stora invandringen från området, till Sverige. Regeringsbeslut vid två tillfällen 1976 hade öppnat för en ökad möjlighet att söka sig till vårt land.

De kristna i dessa områden kan hävda en historisk anknytning till de första kristna i Antiokia, år 35. När vi i Damaskus mottogs av patriarken Yakoeb III, var han då den 135:e i rakt nedstigande led från Antiokia!

I Syrien var vi också uppmärksammade av den hemliga polisen som följde och avlyssnade oss.

Pilgrimsfärd till Finland

Genom Göteborgs unika kontakter med Åbo, togs 1983 ett intressant ekumeniskt initiativ.

Initiativtagare var skolrådet Antti Lehtinen, då ordförande i den kyrkliga samfälligheten i Åbo samt starkt engagerad för den ortodoxa kyrkan i Finland.

Han inbjöd tio representanter från Göteborg att deltaga i en pilgrimsvandring i St Henriks fotspår.

Göteborgs kyrkliga samfällighet anslog medel för deltagande. Den utsedda gruppen representerade de fyra kyrkofamiljerna.

Den ortodoxa samarbetskommittén utsåg den Rumänska ortodoxa församlingens kyrkoherde *Joan Stansculescu och hans hustru Nela*, att representera de ortodoxa i Göteborg.

Klosterresa 1988

Intresset för ortodoxin ökade i Sverige.

Man önskade en fördjupning.

Med förankring i

- Ortodoxa samarbetskommittén
 - Broderskapsrörelsen
 - Serbiska ortodoxa kyrkan
 - Sparbanksrörelsens kyrkopolitiska råd
-
- inbjöds till en klosterresa i Serbien, Kosovo, Macedonien och Montenegro.

- Resan blev intressant men komplicerad. Jugoslavien var redan då i sönderfall.

Vi mottogs under resan på kloster samt av patriarken i Belgrad och ärkebiskopen i Macedoniens kyrka. Många framstående politiker hälsade oss mångordigt!

Under resan fördjupades kontakterna med den Serbiska ortodoxa kyrkan. Mellan den och Svenska kyrkan har nu kontakterna fördjupats genom teologiska samtal.

En baltisk resa 1992

Redan ett år efter frigörelsen från Sovjet, sökte ärkebiskop Bertil Verkström, kontakter i de tre baltiska staterna. Detta skedde genom en delegation utsedd av kyrkostyrelsen. Värdefulla kontakter knöts. Med evangelisk –lutherska, ortodoxa och katolska kyrkoledare.

Det blev också möjlighet att möta både Estlands president och svenska diplomater i de tre länderna.

Men det jag särskilt kommer ihåg var ett samtal med estniska ungdomar.

De frågade: ”i april var det svenska kungaparet här, nu är den svenske ärkebiskopen här –**men när kommer ROXETTE?**”

S:t Petersburg

1993 sökte den ryska regimen kontakt med det svenska Utrikesdepartementet, UD. Om jag uppfattat det rätt önskade man kunskap om hur vi i Sverige lyckats finna en befruktande samverkan mellan religion och politik.

Frågan var som skraddarsydd för de kristna socialdemokraterna. Jag blev utsedd att företräda de svenska demokratiska värderingarna –på grund av mina ortodoxa erfarenheter i Göteborg. Med manus på svenska, engelska och ryska hade jag att företräda ”den svenska modellen”.

Jag hade två utgångspunkter:

- Bibeln
- En ordförandeklubba

Under dessa punkter kunde jag anknyta till tre epoker i den svenska utvecklingen:

- Den kristna väckelserörelsen
- Nykterhetsrörelsen
- Arbetarrörelsen

Den kristna rörelsen och nykterhetsrörelsen fostrade ledare, *beredda att leda arbetarrörelsen in i ett mer demokratiskt samhälle*. Detta möte var det första, då ortodoxa och politiska företrädare möttes i Ryssland.

Inställda resor

Först gäller det en klosterresa till Rumänien i början av 1990-talet. Det var oroliga tider i området och man vågade sig icke på ett besök. Det kan påpekas att vi i kommittén haft goda kontakter med de rumänska

patriarkerna. 1987 var ordföranden inbjuden att tillsammans med Enache Culai

att under en vecka vistas i Rumänien. Vård för studieresan var patriarken Teoctist. Patriarken besökte Sverige i oktober samma år. Utan att förhåva oss, vågar jag påstå att kommittén svarade för programmet Göteborg- och Svenska kyrkan för kostnaderna! Personliga kontakter upprätthölls med patriarken tills han saligen avsomnade, 2008. Då efterträddes han av Daniel, som vid två tillfällen har besökt Göteborg.

Det andra misslyckade initiativet gällde en pilgrimsresa till klosterön Athos. Men det var kanske bra att den inställdes! En pilgrimsresa bör inte annonseras. Den måste efterfrågas! Vi är ett par män i kommittén, som varit på Athos och fått uppleva den säregna atmosfären på klostren. På 1980-talet sammanställdes en diabildserie, som användes i information om ortodoxin. Den användes både av gymnasierna och Grekiska generalkonsulatet i Göteborg.

SPRIDDA PERSONSLIGA MINNEN FRÅN LOKALA FÖRSAMLINGAR OCH DESS FÖRETRÄDARE

- Tidigare i texten har jag berört mina första kontakter med **esterna**. Dess medlemmar var initiavrika och kom att förmedla något högst intressant för oss lutheraner.
- Några om om **finländarna**. De hade 1958 bildat en ortodox församling i Sverige. Deras präst kom på regelbundna besök till församlingsmedlemmarna i Västsverige. Liturgierna firades under årtionden i KFUK –KFUMs lokaler. Man byggde senare en kyrkoanläggning i Bredared, nära Borås, dit man förlade det heliga liturgierna. Ett par som betydde mycket i Göteborg var Eero och Tyne Waronen.
- Därefter kom **grekerna**. Många av dem blev mina personliga vänner. Särskilt vill jag nämna Konstantin (Kostas) Foukakis – och hans hustru Britta. Kostas var –och är –en drivande ordförande:
En period under tidigt 1960-tal var prästmunk fader Eusebios Vittis verksam i Göteborg och initiativtagare till skolverksamhet under juntatiden.
Kostas och jag har samarbetat under decennier. Jag minns särskilt påskliturgierna i Christinae kyrka under 1960-talet. Vi skrapade golv och bänkar fria från vaxljusrester. Under tidiga morgontimmar plockade vi också äggskal från kyrkan till Gustav Adolfs torg.
Under högljudda nattliga samtal på Kreta framfördes divergerande åsikter om grekers offervillighet för att erhålla en egen kyrka i Göteborg.
Om vi hoppar över några turbulenta år så kunde Bjurslättkyrkan äntligen bli församlingens andliga hem.
- **Serbernas** församling grundades i januari 1979:
Då inleddes en aktiv period. Denna sammanföll med ankomsten av fader Dragan Mijailovic. Han ”kom som en stormvind” –fullt jämförbar med den som beskrivs i Hemsöborna. Han hade ingen kyrka och ingen organiserad församling. Men Vår Herre deltog i en lyckosam lösning när det gällde kyrka. Det visade sig att Carlanderska sjukhemets kapell kunde förhyras!

När det gällde "församlingsbildningen" så introducerade f. Dragan en ny strategi. Han tog hjälp av den lokala telefonkatalogen. Han prickade för de med serbiskt namn, besökte dem och inbjöd dem till föramlingen. Så har åren rullat på. F.Dragan har grånat i tjänsten. Han är lika aktiv som han alltid varit. Han rör sig halvspringande –klädseln fladdrar i vinddraget!
Och så 2009 inköptes Vårfrukyrkan! Ett ekonomiskt vågspel som kräver serbernas helhjärtade offrande under de kommande åren.

En humanitär insats

Under hösten 1991 väckte en engagerad entusiast i Göteborg en briljant idé! : att samla våra avlagda kläder och skänka dem till det utsatta jugoslaviska folket! Så skedde; församlingsexpeditionerna fylldes av tontals påsar, säckar och kartonger med kläder! Stadsmissionen tog lyckligtvis tag i saken.

Men ingen visste vart gåvorna kunde destineras!
Det är där *Ortodoxa samarbetskommittén* kommer in i bilden. Genom våra kontakter föreslog vi, att hälften fördelades till en katolsk organisation i Kroatien och hälften till ett stift i Serbien. Så blev det! Stadsmissionen svarade för transportkostnaderna, vilket entusiaster sällan räknar med.

Men det finns ett tillägg!

Fader Dragan och jag befann oss just då i Belgrad. Vi inviterades av den serbiske kyrkoministern att besöka stridsområdet. Vi kom till Vukovar, en sönderskjuten och i stort sett obeboelig stad. Deprimerande!

Jag påminde mig om likheten med det sönderbombade Tyskland som jag besökte efter Andra världskrigets slut.

Vi besökte också ett sjukhus där unga serber levde i en tröstlös tillvaro. Många hade förlorat en arm eller ett ben –*alla saknade hopp om " En ljusnande framtid"*!

Vi konstaterade att många hjälpmedel saknades i vården – bl a *gipsbindor*. Vi var bedrövade!

Tillbaka på hotellet denna nyårsafton ringde jag en god vän med en befattning på Sahlgrenska sjukhusets förråd. Jag förklarade situationen. Han frågade: Vad får det kosta? Jag nämnde en summa (utan att veta vem som skulle betala).

Inom en vecka efter samtalet var gipsbindorna hos läkarna i Serbien. (Tack vare samordning med klädtransporten). Ekonomin ordnade sig.

- **Rumänerna**

Två prästfamiljer har verkat i Göteborg. Församlingen grundades 1979 och då kom f. Joan Stanculescu med sin hustru Nela och döttrarna Ileana och Irina till Göteborg. De stannade i sex år. Bland annat insamlades i Göteborg 1991, över 120 000 sek som omvandlades till leksaker, mediciner, vitvaror och kläder främst till skola nr 10 i Bukarest där Nela mottog transporter. Jag fick vid besök på skolan mottaga många tacksamhet för mitt initiativ till insamlingen.

Culai Enache kom med sin hustru Lucica till Göteborg. De är fortfarande verksamma här, nu som svenska medborgare. Arbetsmässigt är situationen ganska komplicerad. Många rumäner och moldaver söker sig till Göteborg och förlitar sig i hög grad på församlingens bistånd för att kunna överleva.

- **Macedonierna**

Församlingen har en intressant historia i Göteborg. Ursprungligen fanns den i en lokal på Drottninggatan 2, som de delade med *Iliaden*, en aktiv macedonisk förening.

Deras efterlängttade kyrka i Bergsjön invigdes 7 januari 1983. Denna brändes ner den 26 juni 1986. Branden var troligen "en politisk åtgärd" i den då inflammerade situationen i dåvarande Jugoslavien.

Kyrkan har återuppbyggts är nu en viktig samlingspunkt för macedonierna i Göteborg.

- **Syrisk ortodoxa församlingarna**

Min första kontakt är från 1970-talet. Då bildades St Gabriels ortodoxa församling. Vi hade möjlighet från Svenska kyrkan att ställa en lokal i Östra Nordstan till förfogande.

Jag minns särskilt besöket av kyrkans patriark Yakoeb III, från Damaskus. Kommunfullmäktiges ordförande hade på Børsen i en officiell reception hälsat patriarken välkommen till staden. Senare rörde sig patriarken i sin imponerande ornat genom Östra Nordstans affärskvarter. Häpna åskådare lämnade plats för delegationen, som verkade härstamma från bysantinska tidsperioden.

Jag minns också f. Fatrus Ay, den timide och vänlige man som ledde församlingen under årtionden. Han fick glädjen att uppleva den egna kyrkan i Tynnered. Han fick också uppleva en smärtsam tid av splittring. Nya livskraftiga församlingar bildades i Hjällbo och Bergsjön. Nu står också en ny kyrka färdig i Bergsjön, som blir ett nytt kulturellt centrum också för stadsdelen. Både f. Kerim Sydby och min uppskattade vän Ibrahim Abdullahad är värd uppskattning för sina insatser. Detsamma gäller för St Johannes församling där Saliba Marawge var initiativtagare. Han var en av de första kristna från Libanon i en kontingent på 200 personer, som 1967 beviljades uppehållstillstånd i Sverige.

- ***Svenska ortodoxa prosteriet***

Med min anknytning till Christoffer Klasson är det naturligt att jag också har personliga minnen även från andra personer i den svenkspråkiga församlingen. Främst framträder Elsa Katarina Stenberg –ikonmålaren. Hon har troget medverkat på de flesta av våra utriktade arrangemang. Hon är med sin konst representerad i bl a Gustavi domkyrka i Göteborg.

- ***Ryska ortodoxa kyrkan –Kristi förklarings församling – under exarkatet i Paris.***

Fader Mattias Norström besökte Göteborg under minst 20 år. Han förrättade de heliga liturgierna, de flesta av dessa år på KFUK –KFUM. Vi ställde tillsammans iordning lokalen till ett kyrkorum. För att minska församlingens omkostnader övernattade han i mitt hem. F. Mattias medverkade också som föreläsare vid vår kursverksamhet. Han var en rikt begåvad person. Jag saknar honom djupt. Numera uppskattad fader är Bengt Hagström som betytt mycket för ortodoxin i Göteborg.

**ORTODOXA OCH ÖSTERLÄNDSKA
KRISTNA FÖRSAMLINGAR I GÖTEBORG
2011**

- ❖ ARMENISKA APOSTOLISKA FÖRSAMLINGEN
- ❖ ERITRIANSKA KOPTISKA FÖRSAMLINGEN
- ❖ ETIOPISKA ORTODOXA FÖRSAMLINGEN
- ❖ GREKISKA ORTODOXA FÖRSAMLINGEN
- ❖ KOPTISKA ORTODOXA FÖRSAMLINGEN
- ❖ MAKEDONISKA ORTODOXA FÖRENINGEN
- ❖ RUMÄNSKA ORTODOXA FÖRSAMLINGEN
- ❖ RYSKA ORTODOXA FÖRSAMLINGEN
 - Parisexarkatet
- ❖ RYSKA ORTODOXA FÖRSAMLINGEN
 - Moskvapatriarkatet
- ❖ SERBISKA ORTODOXA FÖRSAMLINGEN
- ❖ SVENSKA ORTODOXA PROSTERIET
- ❖ SYRISK ORTODOXA FÖRSAMLINGARNA
 - St Gabriel, V. Frölunda
 - St Melke, Bergsjön
 - St Johannes, Hjällbo
 - St Abraham, Tynnered
- ❖ ÖSTERNS ASSYRISKA FÖRSAMLING
- ❖ ÖSTERNS GAMLA KYRKA

